

U. M. SUSIMETSÄ

Hämeen linnan varjossa

Karisto
Helsinki

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Hämeen linna -sarja
Hämeen linnan Kerttuli
Hämeen linnan varjossa

Copyright © Ulla Susimetsä, Marko Susimetsä ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53083-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

KESKEISET HENKILÖT

Hämeen linnan väki

KERTTULI MARTINTYTÄR, fatabuuriپیكا
MATIAS AATAMINPOIKA, kruununseppä
OLOF JACOBSSON GRUBBE, Hämeen linnan vouti
KNUT SIMONPOIKA, voudinmies
ERICUS MICHAELIS, linnansaarnaaja
KYLLE, Kerttulין ystävä
KARIN, fatabuuriemäntä
HELGA HAMPAATON, lapsenpäästäjä

Outova ja Pibkova

EVERT HORN, kenraalimajuri
JACOB DE LA GARDIE, kenttämarsalkka
FJODOR AMINEV, voivodi Ruotsin kruunun palveluksessa
FROL RAZIN, Aminevin luotettu mies
AUDOTJA AMINEV, Fjodor Aminevin vaimo
MIHAILO AMINEV, Fjodor Aminevin poika

Ruotsi

KARL ULVHUFVUD, vapaaherra, rakuunakomppanian kapteeni
MARGARETA ULVHUFVUD, Karlin äiti
KUSTAA II AADOLF, kuningas
EBBA MAGNUSDOTTER BRAHE, kuninkaan rakastettu
JOHAN JÄRNHIELM, lippukunnan komentaja
KIRSTIN JÄRNHIELM, Johanin sisar

ADAM RICHARD DE LA CHAPELLE, rakuunakomppanian kapteeni
KREKO JOHANSSON, kersantti Ulvhufvudin rakuunakomppaniassa
HOLSTEIN-GOTTORPIN KRISTIINA, kuningataräiti
– Kustaa II Aadolfin äiti
KATARIINA STENBOCK, leskikuningatar – Kustaa Vaasan leski
JULIUS HEINRICH, prinssi, Saksi-Lauenburgin herttuan poika

I

Häme, syyskuu 1614

Syksyllä mikkelinpäivän aikoihin, silloin lapsen oli määrä syntyä. Yhdeksisen kuuta Tuomaanpäivästä, niin Kerttuli oli laskeskellut. Silti hän jähmettyi yllättyneenä aloilleen, kun ensimmäinen kivun aalto vihlaasi vatsanpohjaa. Sydän läpätti, ja kädet alkoivat täristä. Nyt se tapahtuisi. Tähän saakka lapsi oli ollut näkymättömissä, ja vaikka se oli monin tavoin mullistanut hänen maailmansa, ei hän aivan käsittänyt sitä todelliseksi.

Se muuttuisi nyt, Kerttuli ymmärsi uikuttaessaan kivusta saunan hämärässä. Yhä uudelleen tuska tuli, se ravisti ja retuutti häntä armottomassa otteessaan. Kuinka kipeästi hän kaipasikaan äidin helliä käsiä ja rauhallista ääntä! Mutta ei ollut äitiä, ei ollut avuksi anoppia, ei edes sisaria tai kälyjä.

Yksin häntä ei sentään jätetty, vaikka hän oli pelännyt sen olevan isätöntä raukkaa synnyttävän kohtalo. Eihän kukaan tahtonut osalliseksi sellaisesta häpeästä.

”Koeta nyt, tyttö, kestää”, sanoi Helga Hampaaton, linnan nurkkiin pesiytynyt elättimuori, joka tunnettiin taitavana lapsenpäästäjänä ja vanhojen konstien taitajana. Hän oli auttanut Kyllinkin esikoisen maailmaan, kun entinen fatabuuriipiika tallirenkeineen sai perheellisäystä pääsiäisen aikaan. ”Pian annetaan vähän vahvistavaa.”

Poltto hellitti. Kerttulिन läähätettyä hetken aikaa helpotuksesta lapsenpäästäjän apuvaimo Anna Niilon tytär juotti hänelle paloviinaa. Se korvensi kurkussa mutta etäännytti tuskaa edes hieman.

Kerttuli painoi otsansa vasten lauteen reunaa ja huojutti itseään edestakaisin saunan maalattialla. Olisipa Karl tässä. Hän muisti miehen voimakkaat käsivarret ympärillään. Kuinka turvalliseksi hän olikaan

tuntenut olonsa vapaaherran sylissä. Karl ei antaisi häneen sattua. Karl pelastaisi hänet. Karl...

Kipu leikkasi kuin tulinen veitsi. Kerttuli puristi lauteen reunaa sormillaan, ärisi ja kiljui. Hiki virtasi otsalla, niskassa, selässä. Yhä uudelleen ja uudelleen, sääliittä, tuska iski. Sen terävät kynnet repisivät hänet kahtia.

Kerttuli kirosi vapaaherra Karl Ulvhufvudin alimpaan helvettiin.

Se oli alkanut aamun sarastaessa, ja nyt syysillan sinertävä hämärä verhosi maan. Kuinka kauan sillä oli tapana kestää? Ei kai näin kauan? Ei varmasti näin kauan.

Heti nähtyään Kerttulिन kivusta laajenneet silmät ja kalpeat kasvot Matias oli juossut noutamaan Helga Hampaatonta. Muori kyyhötti linnan kyökissä, lämpimässä nurkassa suuren tulisijan muurin kyljessä. Matiaksen asian kuultuaan eukko oli mittailnut häntä päästä varpaisiin pienillä mutta sirkeillä silmillään.

”Vai hakee seppä minua apuun. Onkos kyseessä se fatabuuriipiika, joka raskautensa salasi?”

Matias ei tiennyt mitä sanoa. Tottahan se oli, Kerttuli oli kätkenyt tilansa pitkään hameiden ja esiliinojen alle. ”Häveliäisyyttään hän vain. Ei tässä olla lehtolasta maailmaan laittamassa.” Matias katsoi muoria vakaasti silmiin. ”Kaikki on kunniallisesti hoidettu. Minä olen Kerttulिन kihlannut, ja sanani minä pidän.”

”Niinpä, niinpä”, muori mutisi ja siristi silmiään niin että ne miltei katosivat syvien uurteiden lomaan. ”No, seppä tuo tyttönsä saunaan, minä lähden tästä rantaa kohti. Paloviinaa tarvitaan, sitä olisi hyvä hommata.”

Matias lähti toimittamaan asiaa juoksujalkaa, helpottuneena, kun saattoi tehdä jotakin.

Ei paloviinasta kuitenkaan tuntunut olevan apua, sillä lasta ei kuulunut. Päivän tultua puoleen oli Matias käynyt kolkuttamassa

linnan kupeeseen, Vanajan rantaan rakennetun saunan ovelle. Helga, lyhyenlöntä muori, oli kuitenkin asettunut oviaukon tukkeeksi kuin paraskin vartija. ”Nämä vievät aikansa”, nainen oli sanonut ja nau-rahtanut Matiakselle kuin kärsimättömälle lapselle. ”Mitäpä mukulat kylmään maailmaan kiirehtisivät. Ei tässä ole syytä huoleen.” Matias oli tähyillyt muorin yli sisään saunan hämärään, mutta eukko hääti hänet matkoihinsa. Synnytyssaunaan ei kuulemma tarvittu miehiä hätäilemään.

Kuinka yksikään mies saattoi vain seisoa ja odotella, kun hänen rakkaansa huusi hirveissä tuskissa?

Matias oli palannut linnan pääportin ulkopuolelle, tallin ja väentuvan päätyyn rakennettuun pajaan ja hakannut rautaa kaikin voimin. Ehkä kalke peittäisi huudot, jotka yhä tuntuivat kaikuvan hänen korvissaan.

Ei auttanut. Naulat kääntyivät käppyrälle, eikä hänen takomallaan kirveen terällä olisi kaatanut oljenkorttaakaan, niin surkea siitä tuli. Ajatukset eivät suostuneet alasimen ääreen vaan lehahtivat yhä uudelleen rantaan. Jokainen saunasta kuulunut kiljaisu oli viiltänyt hänen omaa lihaansa.

Linnan väki suuntasi väentupaan iltaselle. Sepänrenki Lauri katsoi Matiasta odottaen, lyhyiksi kerityt, oljenvaaleat hiukset noen tummentamina. Matias lähetti pojan syömään. Hän itse ei voisi niellä palaakaan. Sammutettuaan tulen ahjossa hän palasi saunalle, harppoi hämärtyvässä illassa edestakaisin matalan mökin edustalla ja vilkuili ovea. Vanaja loiskui levottomana, ja tuuli kohisutti rannan koivujen kellertyneitä lehtiä, muuten oli hirvittävän hiljaista. Sitten huuto taas alkoi.

Viimein lapsenpäästäjän apuvaimo, Anna Niilontytär, astui ulos sanko kourassaan ja suuntasi kohti saunan nurkalla seisovaa suurta kaivosvesisammiota. Matias ampaisi kiinni naisen käsivarteen. ”Mikä kestää?”

Hän odotti samanlaista vastausta kuin aiemmin, ylimielistä nau-rahdusta miesten turhasta hätäilystä, mutta nainen ei puhunut vaan puraisi kapeaa alahuultaan.

Matiaksen koura puristui Anna Niilontyttären ohuen olkavarren ympärille. Tämä kirahti, ja Matias laski kiireesti irti. ”Olen pahoillani. En tarkoittanut. Minä vain... mitä siellä tapahtuu?”

Nainen katsoi syyspuhurissa aaltoilevalle järvelle. Hilkan alta pakeni pari ohutta suortuvaa, joihin tuuli heti tarttui. Nainen pyyhki ne pois silmiltään mutta ei tahtonut vastata. Matias nielaisi.

”Jumalan avulla tästä vielä selvitään”, Anna Niilontytär sanoi viimein.

Matias ei aikonut jättää tällaista asiaa Herran haltuun. Herra saattoi olla kaikkivoipa, mutta Matiaksen kokemuksen mukaan hän käytti rajattomia voimiaan kovin kitsaasti hätää kärsivien hyväksi. Kun Anna Niilontytär kääntyi selin ja kumartui nostamaan vettä sammiosta, Matias säntäsi saunan ovelle.

Vastaan löi lämmin löyhy: veren ja hien tympeä lemu, joukossa paloviinan vahva, pistävä katku. Kerttuli kyyhötti maalattialla alastomana, valkea vartalo hiestä kiiltävänä. Hiukset kiemurtelivat märkinä suortuvina pitkin selkää. Silmät katsoivat tulijaa, mutta tuska sumensi ne, eikä Matias tiennyt, näkikö nainen hänet tai tunsiko häntä edes. Ei ainakaan osoittanut tuntevansa.

”Mitä tämä tarkoittaa?” lapsenpäästäjä älähti Kerttulin viereltä.

Matias ei vastannut. Hän polvistui Kerttulin toiselle puolelle.

Samassa nainen huusi, vääntelehti ja kouristeli kivun riepottelemana. Matias tunsu hien herahtavan omalle iholleen. Kautta tulen ja raudan, kuinka kukaan saattoi kestää tuollaista?

”Siirrytkös siitä”, Helga Hampaaton tokaisi ja mulkaisi Matiasta.

Matias ei kyennyt liikahtamaan. Kerttulin silmät olivat suuret, hämärässä tummat kuin varjoiset metsälammet, täynnä tuskaa ja hätää. Matias tiesi, että ei voisi jättää naista.

”No, pois täältä! Nämä ovat naisten asioita.”

Naisen väki oli voimallinen, se synnytti uutta elämää ja suojaasi pahalta. Naisten asiat, salamyhkäiset, käsittämättömät, kuuluivat vain naisille. Miehet eivät niistä mitään tienneet eivätkä tahtoneetkaan.

”Eivät naisten asiat minua pelota”, Matias väitti. *Eivät niin paljoa kuin Kerttulin menettäminen.* Monta naista oli kannettu synnytyssaunasta

ulos vainaina. Hänen oma äitinsäkin oli mennyt manalle Matiasta maailmaan puskiessaan. Poika oli varttunut kaksin isänsä, linnan silloisen kruununsepan kanssa. Isä aina sanoi, ettei viitsinyt enää uutta vaimoa ottaa. Ei halunnut, Matias arveli, sillä silloin harvoin, kun isä oli äidistä kertonut, oli tämä kääntynyt pois ja puhunut karhealla äänellä.

Matias ei antaisi Kerttulिन mennä minnekään. Hän pitelisi kiinni, eikä kuolema mahtaisi mitään.

”Minä olen tässä”, Matias sanoi Kerttulille ja pyyhki hikisen, tumman suortuvan pois naisen kasvoilta.

”Niin, kun ei tuollaista järkälettä jaksa uloskaan heittää”, lapsenpäästäjä puuskahti.

”Mitä voin tehdä?” Matias kysyi.

Apuvaimo oli saapunut sankoineen ja kaatoi veden suureen saaviin niin että lotisi. Naiset vilkaisivat toisiaan.

”Ehkä voit ottaa Annan paikan”, Helga vastasi, ”ja tukea tyttöä. Sepällä olisi enemmän voimia siihen, ja minä saan toisen käsiparin avukseni.”

”Tukea?”

”Niin. Ottaa syliin, selkä rintaa vasten. Paita on paras riisua ensin.”

Matias teki työtä käskettyä ja keräsi varovasti Kerttulिन syliinsä. Nainen ei vastustellut, huohotti vain. Märkä selkä liimautui kiinni Matiaksen paljaaseen rintaan.

”Siinä ainakin on, mihin tukeutua”, apuvaimo mutisi ja vilkuili Matiaksen yläruumista.

”Tämä on raskasta työtä”, Helga varoitti.

”Siihen olen tottunut”, Matias totesi. Tuskin työ kovia voimia vaati, kun sitä tekivät pieni, käppyrään painunut muori ja kaitaluinen apuvaimo.

Mutta ei hän tiennyt, mitä oli tulossa. Verta, kipua, huutoa. Kerttuli huusi ja huusi, yhä kovempaa, yhä tiheämmin. Uudelleen ja uudelleen jännittyi hiestä liukas vartalo Matiaksen sylissä.

Lapsenpäästäjä kyykistyi tytön eteen ja tarkasteli jalkoväliä. ”Nyt pitää työntää. Työntää pitää, kuuletko?”

Kerttuli kuuli, sillä hän kaivoi kantapänsä maalattiaan. Matias oli kuin muuri, jota vasten nainen tuki selkensä puskiessaan lasta maailmaan. Kerttuli työnsi, hikosi, huusi niin että Matiaksen korvia vihloi, ja hänen kuulonsa oli sentään turtunut pajavasaran kalkkeessa. Pinnistysten välillä Kerttuli lysähti Matiasta vasten huohottamaan.

Hämärässä saunassa aika katosi, mutta Matias tiesi sen kuluvan. Aika kului, paloviina-astian sisältö hupeni, mutta mitään ei tapahtunut. Mielessään Matias anoi apua Jumalalta, saunan haltialta ja kaililta muistamiltaan hengiltä.

Kerttulिन huudot kävivät heikommiksi, kunnes kuulosti siltä kuin Matiaksen sylissä olisi äännellyt vastasyntynyt karitsa. Kun tuskan aalto tuli, nainen keikkui sen voimasta lähes hervottomana. Lihakset eivät jännittyneet ponnistamaan, värisivät vain uupuneina. Kerttuli ei enää jaksanut yrittää työntää lasta ulos, vaikka lapsenpäästäjä kuinka maanitteli ja lopulta huusi käskevämmin kuin linnan nihtien komentaja.

Pelko valahti Matiaksen jäseniin, kuuma ja juokseva kuin sula rauta. Hän oli tottunut ratkomaan asian kuin asian voimiensa avulla. Niiden turvin vasara nousi ja rauta taipui, riidanhaastajat perääntyivät kiireesti. Nytkö hän kohtasi voittajansa?

Naiset vaihtoivat katseen. Helgan hampaaton suu oli vakava viiva, ja Anna Niilontyttären luisevat hartiat painuivat lypsyyn. Taistelu oli hävitty.

”Seppä saa siirtyä nyt ulos.” Matias ei ollut koskaan kuullut Helga Hampaattoman puhuvan niin lempeästi. ”Antaa meidän hoitaa –”

”Minä en mene minnekään.” Uhma kipinöi rinnassa. Matias ei totisesti ollut valmis luovuttamaan. ”Kerttuli.” Hän painoi kasvonsa märkien suortuvien lomaan, lähelle naisen korvaa. Kurkussa vaani kumma tunne, samanlainen kuin lapsena, kun ensi kerran iski vasaralla peukaloon. Matias nieleskeli: nyt ei saanut antaa periksi itkulle. ”Kerttuli. Ole vahva. Jaks vielä vähän. Vähän vain.”

Kerttuli ei näyttänyt kuulevan, retkotti vain hänen sylissänsä. Matias tahtoi huutaa Kerttulिन nimeä, ravistella naiseen eloa mutta pakottaautui kuiskaamaan: ”Vielä vähän, Kerttuli. Lapsen vuoksi.”

Kun ruumis alkoi kouristua polton alla, nainen työnsi. Matias tunsu omassa vartalossaan, kuinka Kerttulin jokainen lihas jännittyi äärimmilleen. Suusta tuli enää karheaa murinaa, jota ei tunnistanut hentoisen fatabuuriptian ääneksi. Matias yritti valaa naiseen kaikki voimansa. Hän antaisi ne tämän käyttöön vaikka jäisi itse iäksi ilman.

Äkkiä ilmoille parahti toinen ääni, huuto sekini, mutta kirkas ja kimeä, täynnä ponnekasta elämännälkkää.

”Sepällä on sitten potra poika”, Helga Hampaaton ilmoitti.

Matias puuskutti kuin painiottelun jälkeen. Hiki virtasi, ja jäsenet tutisivat. Olo oli yhtä nääntynyt ja riemullinen kuin vastustajan kukistuttua.

Riemu haihtui, kun hän oivalsi Kerttulin makaavan veltttona, silmät ummessa hänen sylissänsä. Nainen ei edes nostanut päätään katsoakseen lasta. Vain rinta kohoili huohotuksen tahdissa. Raudan lemu täytti huoneen. Saunan hämärässäkin Matias näki, kuinka paljon verta lattialle valui.

”Kerttuli”, hän sanoi ja taputti naisen poskea. Ääni aneli, kerjäsi. *Kerttuli, rakas, rakkaimpani, herää.* ”Kerttuli. Lapsi on täällä. Se on poika –” Matias vilkaisi lapsenpäästäjää, joka nyökkäsi. ”Terve poikalapsi.”

Kerttulin ripset värähtivät. Silmät avautuivat ja katsoivat ylös Matiakseen. Sisintä kouraisi, kun hän näki niissä häälyvän varjon. Kuin Kerttuli ei enää olisi täysin tässä maailmassa.

Sitten katse terävöityi. ”Lapsi”, Kerttuli sanoi huutojen käheäksi raastamalla äänellä. ”Sen nimi on Tomas.”

Kun Matias ei vastannut, Kerttuli jatkoi: ”Tomas. Muista.”

”Tomas”, Matias toisti ja nyökkäsi.

Kerttuli sulki silmänsä. Huohotus oli lakannut. Pitkään kestäneestä ponnistelusta kuumennut iho oli kylmänihkeä.

Lapsi oli pesty saunassa, ja nyt se ojennettiin Matiakselle. Kapaloitu kääro oli niin pieni, että se mahtui lepäämään hänen kämmenillään.

Hänestä tuntui kuin olisi seissyt kuuman ahjon ääressä kylmänä talvipäivänä. Hän tahtoi painaa pienen olennon rintaansa vasten, mutta se oli niin hauras, ettei hän tohtinut, tuijotti vain punaisia, kurttui-sia kasvoja, lyttyneenä ja vielä niin sikkaraisia silmiä, ettei niiden väriä voinut erottaa. Hänet täytti kummallinen tarve, samaan aikaan ennen kokematon ja ikiaikainen. Väkevä halu suojella.

Isätön raukka.

Ei, ei enää.

Pienessä linnankylän pirtissä Kerttuli makasi olkipatjallaan kalpeana ja silmät ummessa. Lapsenpäästäjän apuvaimo oli pessyt naisen ja pukeutut tämän ylle puhtaan paidan. Yö oli kulunut saunassa, ja pirtin räppänöistä kajasti jo kalpeaa syysaamun kajoa.

Vihreät silmät rävähtivät auki, ja Kerttuli katsoi vierellään istuvaa Matiaista, joka piteli lasta. Katseessa oli jotakin, mitä Matias ei ymmärtänyt. Nainen ei ojentanut käsiään lasta kohti, ei muistuttanut Matiaista olemaan varovainen pienokaista pidellessään.

Ennen kuin Matias ennätti sanoa mitään, Kerttuli sulki jälleen silmänsä.

”Naista ja lasta täytyisi nyt pitää visusti silmällä”, Helga Hampaa-ton sanoi asetellessaan peitettä paremmin lavitsan jalkopäässä. ”Ovat, raukat, alttiina pahoille hengille ja kateille. Äiti on kirkottamatta, ja niin kauan kuin lasta ei ole ristitty, saattaa piru käydä tuomassa tilalle vaihdokkaan.”

”Minä en anna heille tapahtua mitään pahaa”, Matias vannoi.

”Verenjuoksu oli runsasta”, muori sanoi, ”ja se jatkuu vielä jonkin aikaa.”

”Mutta vaaraa ei enää ole?” Matias varmisti. Helpotus tuntui jo keveytenä rinnassa, mutta aivan vielä hän ei uskaltanut sille antautua.

”Kunhan verenjuoksu asettuu ja jollei lapsivuoteen polttotauti ala vaivata, ei vaaraa pitäisi olla. Mutta lähellä kävi kalman väki.” Muorin koukkuiset kädet sivelivät peitettä. Se oli Matiaksen mielestä erikoisen kaunis, lämpimänpunaisia ja keltaisia raitoja harmaalla pohjalla. Ei sellaisia ollut linnan miestentuvassa, missä Matias oli ikänsä isänsä

kanssa asunut, mutta Kerttuli oli kutonut peitteen. Matiaksen pitäisi kertoa naiselle, kuinka peite sai pienen hirsipirtin tuntumaan siltä kuin päivä paistaisi sadesäälläkin.

Matalalla äänellä Helga Hampaaton sanoi: ”Miehiä ei kaivata synnytyssaunaan, mutta oli hyvä, että tulit kun tulit. Tyttö oli jo antamassa periksi.”

Kerttulin silmät värähtivät mutta eivät auenneet.

II

Outova, syyskuu 1614

Rumpujen pärinä ja miesten tuskanhuudot hukkuivat Outovan varustuksilta jylisevään tykkien ja lunttulukkoaseiden tulitukseen. Vapaaherra Karl Ulvhufvud pyyhki kuraroiskeita silmiltään nähdäkseen edellään juoksevien miesten selät, sitten hän säntäsi eteenpäin kapeassa, mullanhajuisessa juoksuhaudassa.

”Vauhtia!” joku karjui Karlin takana. ”Vauhtia, ei tänne tultu –”

Loput hövitsman Johan Järnhelmin sanoista hukkuivat tykin jyrähdyksen alle.

Karl hyökkäsi eteenpäin puolikumarassa.

Ruotsin joukot olivat piirtäneet joenmutkassa sijaitsevan mäen päälle rakennettua Outovan linnoitusta miltei kuusi viikkoa, mutta Karl oli saapunut paikalle Kustaa II Aadolfin ja uusien vahvistusjoukkojen kanssa vasta viikko sitten. Kuningas oli ottanut komennon; siihen saakka piiritystä oli johtanut kenraaliluutnantti Evert Horn, joka ei ollut onnistunut nujertamaan linnoitusta puolustavan venäläiskomentaja Lazarev-Staništševin streltseistä muodostuvia joukkoja.

Mutta vaikka linnoituksen muurit ja puolustustornit yhä seisoivat tukevasti paikoillaan, ei Evert Horn ollut viettänyt viikkoja peukaloi-taan pyöritellen. Sapöörit olivat kaivaneet juoksuhautoja. Niissä Karl ja yhtä eversti Mönnichhofenin lippukuntaa johtava Johan miehineen pinkoivat nyt kohti varustuksia ja muurin alla kohoavaa mäenrinnettä.

Kuningas oli määrännyt samanaikaiset rynnäköt linnoituksen eteläisen Kostjorskin kulman ja koilliskulman Kušelin portin puolustus-torneja vastaan. Karl otti osaa kolmanteen, sapöörien ja petardieerien

hyökkäykseen. Heidän oli määrä tunkeutua sapöörien kaivamiin tunnelihin Petelinskaja-tornin alle. Torni kohosi Outovan kaakkaisen puolustusmuurin keskellä, ja sen huomassa sijaitsi yksi tärkeimmistä linnoitusta suojaavista tykkipattereista. Jos he saisivat sen tuhottua, onnistuisi suora rynnäkkö puolustusvarustuksille mahdollisimman pienin menetyksin.

Juoksuhautoja pitkin tehtävää hyökkäystä suojasi Ruotsin armeijan tykistöpatereiden korvia huumaava tulitus, mutta se ei estänyt streltsejä kohdistamasta hyökkääjiin vastatulta. Juoksuhaudat oli kaivettu viistosti siten, että niitä pitkin pääsi etenemään kuin luovien kohti puolustusmuuria, mutta sekään ei täysin suojannut miehiä vihollisen tullelta: kohdissa, joissa kaivanto kääntyi terävässä kulmassa, olivat juoksijat turvattomia.

Karlin edellä rynnistivät ranskalaisen palkkasoturin ja Ruotsin armeijassa komentajaksi ylenneen Adam Richard de la Chapellen komppanian siniharmaisiin asuihin sonnustautuneet sapöörit ja petardieerit. Johan Järnhelmin ja Karlin miehet olivat hajaantuneet petardieerien väleihin siten, että aseistetut nihdit suojasivat räjähteiden kantajia vihollisen vastahyökkäyksiltä.

Samassa Karlin edellä juossut sapööri lyyhistyivät maahan. Mies piteli kaulaansa, josta törötti vihollisen nuoli. Karl nosti suojakseen teräksisen rundel-kilven ja loikkasi juoksuhaudan pohjalla lojuvan miehen yli. Silmänräpäyksen ajan kuulat kimpoilivat kilvestä kuin rakeet ja nuolet suhahtelivat ympärillä, sitten Karl oli taas turvallisemmalla osuudella. Maavalli ja vallihauta eivät enää olleet kaukana.

Pysähtymättä hän vilkaisi taakseen ja tähyili omia miehiään. He olivat marssineet yhdessä Narvasta Outovaan, mutta parin tusinan miehen joukko oli vasta Turussa kokoon kerätty, eivätkä he vielä tunteneet toisiaan kunnolla. Kuinka he selviytyisivät tulikokeesta Outovan muurien alla?

Perässä tulleet kaksi miestä läpäisivät käännöksen ehjinä, vaikka sapööreillä ja nihdeillä ei ollut kilpiä suojanaan. He kiikuttivat välisään miltei sentnerin painoista petardia, ja heitä seurasi kaksi Karlin miestä arkebuuseineen. Heidän takanaan juoksi seuraava petardia retuuttava pari.

Edellä La Chapellen petardieerit kantoivat vastaavanlaisia räjähteitä ja erikokoisia ruutinassakoita, mutta sapööreillä oli mukanaan vain lapiot, rataslukkopistoolit ja pitkät tikarit. Juuri ennen vallihautaa he katosivat yksitellen näkyvistä.

Kura roiskui saappaiden alla, kun Karl säntäsi tunnelin aukolle. Hän laskeutui alas mutaisia puuaskelmia. Tunnelin alkupäässä oli juuri sen verran tilaa, että petardieerit saattoivat asettaa petardinsa ja ruutinassakkansa pienille köysivetoisille puulavoille. Sen jälkeen he heittäytyivät polvilleen ja ryömivät yksitellen syvemmälle parin kyynärän korkuiseen ja puolentoista kyynärän levyiseen tunneliin, joka vei Outovan kukkulaa ja muuria ympäröivän vallihaudan alle.

Karl odotti, kun tunneliin sukeltavat miehet katosivat pimeyteen. Hänen edellään kulkeneen miehen saappaiden sätkiessä suuaukolla hän laskeutui polvilleen ja kurkisti onkaloon. Rintaa puristi, oli vaikea hengittää. Käytävä oli ahtaampi kuin hän oli osannut La Chapellen kuvauksesta päätellä, pimeä ja mullanhajuinen. Pienessä kolossa kontttivat ja ryömivät miehet tukkivat sen miltei kokonaan. Heidän ohitseen erottui surkea pilkkahdus tunnelin varrelle sijoitetun kynttilän valosta.

Karl nielaisi. Viivytellä ei voinut, sillä perässä tuli vielä yli tusinan verran miehiä. Hän vilkaisu kilpeään. Se hankaloittaisi eteenmistä, mutta sen hylkäämistä saattaisi joutua katumaan. Kilpi toisessa kädessä, tikari toisessa hän henkäisi syvään ja työntyti tunneliin. Edellä ryömivän petardieerin potkiessa itseään eteenpäin lenteli Karlin kasvoille multapaakkuja.

Totisesti, hän ei kadehtinut La Chapellen ja sapöörien työtä.

Aluksi sentään takaa tunnelin suulta kajasti valoa. Sitten ainoa valo tuli kynttilöistä, joita oli harvassa ja joiden liekit taistelivat hapestä käytävässä etenevien miesten kanssa. Välillä oli ryömittävä sokeana, ja joka kyynärä tuntui virstan mittaiselta. Ahtaan tunnelin ilma oli tunkkaista, raskasta hien ja ruudin ja mullan lemusta ja kuumaa kuin saunassa. Hikinorot valuivat pitkin Karlin selkää ja kylkiä. Vaatteet liimautuivat ihoon kiinni.

Tuon tuosta tunneli tärähteli. Maata vavisuttivat tykkien jysähdykset Outovan puolustustorneilta ja ruotsalaisten tykinkuulien iskeytyminen muureja ja niiden alla olevaa rinnettä vasten. Käytävän kattoa ja seinämiä oli tuettu laudoin ja lautoja lyhyin palkein, mutta Karlin niskaan ropisi multaa. Jos tunneli sortuisi, he kaikki tukehtuisivat maan uumeniin.

Outovan suuri linnoitus oli rakennettu matalan mutta laajan kukkulan päälle. Kun käytävä oli alittanut vallihaudan, se lähti nousemaan ylöspäin. Pimeässä maan alla Karl oli menettänyt kaiken käsityksensä suunnista. Oli vain luotettava siihen, että tunneli johti kohti Petelinskaja-tornia ja sen vierusmuureja.

Karl ähki. Hän oli kuin myyrä, möyri maan alla mitään näkemättä, ympäristöönsä tunnustellen. Edellä ryömivä mies oli syönyt hernesoppaa, sen tiesi hajusta.

”*Corbleu!*” Edestäpäin kuului manausta. ”Taas se on jumissa!” Petardieerit ähisivät ja kirosivat vetäessään puulavettia takaisinpäin ja kääntäessään sitä. Tunneli kiemurteli sekä maan muotojen vuoksi että vihollisen hämäämiseksi, eivätkä lavetit tahtoneet kääntyä kaikista mutkista. Karl kiitti Luojaä siitä, ettei hän joutunut nyttyttämään kiinnijuuttuneita räjähteitä irti.

Edestäpäin kuului ulvaisu, niin terävä, että multaiset seinät eivät kyenneet imemään siinä kajahtavaa tuskaa. Sitä seurasi hätäisiä varoitushuutoja. Karl puristi tikaria hikisessä kourassaan, yritti tähyillä eteenpäin mutta ei erottanut mitään ryömivien miesten takaa, lähes pimeässä. Mitä tapahtui? Olivatko Outovan puolustajien kaivamat tunnelit kohdanneet heidän tunnelinsa? Siinä tapauksessa streltsit saattaisivat pysäyttää koko hyökkäyksen ja tehtävä epäonnistuisi.

Karl kirosi. Hän ei tiennyt, pääsisikö kapeassa tunnelissa toisten ohi, mutta hänen oli yritettävä.

”Päästäkää ohi”, hän ähkäisi. Edessä ryömivä mies ennätti juuri painautua tunnelin pohjaa vasten, kun Karl jo kipusi tämän yli.

Sitten tien tukki petardi. Se oli niin korkea, ettei sen yli mahtunut kiipeämään ja niin leveä, ettei sen ja tunnelin seinien väliin

tehnyt mieli tunkea. Karl kuitenkin kääntyi kyljelleen ja lähti kiemurtelemaan. Hän sai päänsä ja hartiansa petardin ohi, kun tuskallisen hidas eteneminen yhtäkkiä pysähtyi kokonaan. Kuin jokin olisi pidellyt kiinni. Hän nykäisi. Ei mitään. Nyki uudelleen, pakokauhun yltyessä kiskoi yhä raivokkaammin. Turhaan. Hän yritti palata taaksepäin mutta ei päässyt liikahtamaan. Siinä hän makasi, ahtaassa, haudanhajuisessa tunnelissa, räjähde rintaa vasten.

Tunnelin seinät tuntuivat pusertuvan päälle. Hiki virtasi kasvoilla. Karl yritti huutaa apua, mutta suusta ei tullut ääntä. Hän ei saanut ilmaa keuhkoihinsa, se oli liian raskasta, tai ehkä petardi puristi rintaa.

Joku tarttui Karlin jalkoihin. Kauhuissaan hän potkaisi, ennen kuin oivalsi sen olevan takanaan tullut mies. Käsi ojentui, kurotti ohi reiden ja tapaili hänen vyötäröään. Äkkiä jokin hellitti kuin napsah taen. Karl oivalsi asevyönsä jääneen kiinni petardin ulokkeeseen tai sen alla olevaan lavettiin, mutta nyt hän oli vapaa. Petardieeri työnsi hänet eteenpäin, ohi petardista.

Karl lysähti tunnelin pohjalle ja haukkoi henkeään. Sydän poukkoili kuin mielipuoli.

Saatuaan hengityksensä tasaantumaan Karl tähyili eteenpäin. Valottomasta tunnelista ei erottanut edes varjon häivähdyttä. Oliko seuraava kynttilä sammunut? Muut olivat ehtineet jo pitkälle edelle. Petardilavettia vetänyt mies odotti, että Karl pääsi ohi ennen kuin jatkoi taakkansa kanssa eteenpäin.

Karl ryömi pimeyteen. Hän hapuili käsillään eteensä, ja äkkiä kourat tapasivat seinän. Sydän jätti lyönnin väliin. Minne hän oli joutunut?

Hän haparoi ympärilleen. Tunneli jatkui sittenkin, mutta se teki mutkan, jota ei pimeässä erottanut. Kun hän kääntyi, häämötti kaarteiden takana kelmeää valoa. Koskaan ennen ei niin surkea tuikahdus ollut tuonut niin suurta iloa.

Mutta lyhytaikaista. Hän kuuli yhä lähempää miesten huutoja, ähinää ja korinaa. Aseiden kalketta. Muutaman kiivaasti ryömityn kyynärän jälkeen valo lankesi tunnelissa kamppailevien miesten ylle.

Pannahinen! Karl yritti lähemmäs, tovereidensa avuksi, mutta potkivat jalat ja sohivat kädet sekä aseet täyttivät pienen tilan.

Äänekäs rahahdus, varisevan mullan kohina vasemmalla. Karl ei ennättänyt tehdä mitään, kun tunnelin seinämä romahti. Reiän iskenyt lapio katosi, mutta toinen isku seurasi heti perässä. Se mäjähti Karlin kylkeen. Hän karjahti kivusta ja nosti kilpensä kolmannen iskun varalta.

Aukon toiselta puolen kajahti venäjänkielisiä käskyjä.

Kylkeä vihloi, mutta Karl hapuili pistooliaan. Jumal' avita! Toinen rataslukkopistooleista oli pudonnut jonnekin, ehkä silloin, kun hän tempoi asevyötään irti petardista. Hän kiskaisi jäljellä olevan pistoolin vyöltään ja irrotti piipun alta viritinavaimen. Rataslukon viritettyään hän sysäsi aseensa piipun seinämän aukosta ja laukaisi.

Karl pudotti pistoolin ja nappasi tikarin käteensä. Hänen täytyi pitää vihollinen omassa tunnelissaan, turvata petardeja vetävien miesten tie. Kilpi edellä hän työntyi lapion tekemästä reiästä. Heti aukon takana kitui pistoolin kuulaan pysähtynyt vihollisen sapööri. Mies puristi yhä lapiota kourassaan. Karl iski tikarinsa miehen paljaaseen kaulaan.

Luolissa ei anneta armoa. Niin La Chapelle oli sanonut ennen hyökkäystä, ja sapööri- ja petardieerilippukunnan komentaja tiesi, mistä puhui. Silloin Karl ei ollut aavistanut, millaista oli taistella kontillaan hämärässä, kapeassa tunnelissa, kun koska tahansa niskaan saattaisi romahtaa tynnyritolkulla maata.

Kilpi edessään suojana Karl ryömi verestä märän miehen yli linnoituksen puolustajien tunneliin. Se oli ruotsalaistenkin tunnelia ahtaampi, selvästi kiiressä kaivettu. Jumala antakoon, että tämä käytävä olisi yhteydessä kohtaan, josta ruotsalaisten tunneliin oli hyökätty. Siten Karl pääsisi tovereidensa kimppuun käyneiden sapöörrien selustaan. Jos selviäisi hengissä sinne saakka.

Seinän rikkoneen sapöörin vieressä maassa oli pieni, vaivoin palava kynttilä. Sen mitättömässä valossa Karl havaitsi kilven takaa pilkahtavan arkebuusin piipun. Hän humautti kilpensä reunalla ja löi piipun

alas. Laukaus kajahti ahtaassa tilassa kuin ukkosen jyrähdys, vaikka maaseinät imivätkin osan pamauksesta. Onneksi kuula iskeytyi harmittomasti tunnelin maalattiaan.

Karlin päätä vihloi ja korvissa ujelsi, mutta arkebuusin laukaisut mies työntyi lähemmäs. Hän sohi aseensa piipulla kuin keihäällä pitääkseen Karlin tikareineen loitolla. Karl torjui iskut kilvellään mutta ei päässyt etenemään tuumaakaan.

Äkkiä joku töytäisi häntä takaapäin. Hän vilkaisi taakseen. Siellä häälyivät Johan Järnhelmin mutarantuiset kasvot. Miehen suu kävi, mutta Karl ei kuullut mitään. Korvissa vinkui yhä. Johan jatkoi puhumista ja osoitti pistoolillaan tunnelia Karlin kilven takana.

Karl nyökkäsi, nosti tikarikätensä kolme sormea ja lasi ne yksi kerrallaan. Sitten hän kiepautti kilven syrjään, ja Johan laukaisi aseensa hänen ohitseensa. Hän kuuli pistoolin haukahduksen vaimeasti, kuin jostain kaukaa, mutta kipuaalto tuntui voimallisena tillikkana kummallekin korvalle.

Karl käänsi kilven jälleen suojakseen, vaikka arkebuusia käyttänyt mies makasi nyt tunnelin pohjalla verta pulppuava reikä kasvoissaan. Karl irvisti. Jälleen oli ryömittävä ruumiin yli.

Äkkiä edessäpäin näkyi liikettä. Tumma hahmo tukki tunnelin, mutta sen takana käytävä avautui valoisampaan risteykseen, jossa erotui miehiä. Tunneli johti kuin johtikin sinne, minne Karl oli toivonut.

Karl kiemurteli vielä ruumiin päällä, kun kalahdus kilpeen pysäytti hänet. Tunnelin tukkiva tumma hahmo, vihollisen sapööri, oli iskenyt lapiollaan ja koukannut kiinni kilven reunasta. Karlin käsivarsi oli mennä sijoiltaan, kun mies tempaisi riistääkseen kilven häneltä. Karl kiristi hampaitaan ja otettaan. Hän vääntäytyi seinää vasten kilven vastakkaiselle puolelle, jottei sapööri voisi tuikata lapiollaan kilven taakse. Muuta ei voinut tehdä. Tunnelissa ei ollut tilaa vetää kilpeä sivuun lapiosta tai kääntää sitä syrjään. Jos hän yrittäisi, vihollisen aseensa kuula löytäisi hänet heti.

Karl vilkaisi taakseen. Johan oli nähnyt hänen ahdinkonsa ja latasi kiivain liikkein pistooliaan.

Lapiomies tempaisi kaikin voimin. Karl säilytti otteensa kilvestä, mutta valui nykäisyyn voimasta ruumiin päältä lähemmäs vihollistaan. Hän levitti jalkansa tukeakseen ne tunnelin seinämiä vasten ja kiskaisi kilpeään takaisin. Sapööri nyki ja repi lapionsa varresta. Hamppaat irvessä, hiki otsalta silmiin valuen Karl kamppaili vastaan.

Hän ei ollut koskaan tuntenut oloaan yhtä avuttomaksi. Ratsain, haarniskoituna, toisten kyrassieerien rinnalla sotakentällä oli tiukassakin taistelussa jonkin verran tilaa liikkua. Jos omaa miekkaa ei ennätänyt kääntää torjuntaan, oli vierellä aina toveri, joka – Jumalan avulla – iski vihollisen maahan. Täällä, syvällä maan alla, ahtaassa tunnelissa hän oli ansassa. Ei ollut pakoreittiä, ei tilaa väistää. Ainoa tie oli eteenpäin, kohti vihollista.

Ja siellä odotti kuolema.

Joka nykäisyllä lapiomies kiskoi Karlia kohti takanaan olevaa risteystä. Kynttilän langettamassa heikossa valossa siellä erottui tummia hahmoja ryömimässä kohti jossain oikealla käytävää tunnelitaistelua. Jollei Karl irrottaisi otetta kilvestään vaan antaisi sapöörin kiskoa hänet risteykseen, olisivat viholliset kohta hänen kimpussaan molemmista suunnista, eikä hänellä ollut keinoa puolustautua.

Jokin tökkäsi Karlin jalkaa. Hän vilkaisi olkansa yli. Johan ojensi hänelle pistooliaan. Karl työnsi tikarinsa tuppeen ja kurkotti sitten kätensä kohti Johania, sai juuri ja juuri kiinni aseensa piipusta. Hän veti aseensa lähemmäs varoen kääntämästä piippua itseään kohden.

Kilven takaa Karl ei nähnyt vihollistaan, mutta lapion kärjen kulma antoi aavistuksen sen varren asennosta ja miehen olinpaikasta. Karl henkäisi lyhyen rukouksen – ohilaukauksiin ei totisesti ollut varaa – työnsi pistoolin piipun kilven reunan yli ja laukaisi.

Lapion kärki tärähti, ja sen ote kilvestä herpaantui. Tömähtäen lapio putosi maahan. Karlin päässä kohisi ja korvissa soi, mutta hän sysäsi pistoolin Johanille ja osoitti kohti tunnelin risteystä. Johan vastasi jotakin, mitä Karl ei kuullut, ja kohotti toisessa kädessään pitelemäänsä arkebuusia.

Karl siristi silmiään muttei nähnyt pimeyteen Johanin taakse. Siellä täytyi olla jonkun Johanin miehistä, joka oli antanut aseensa komentajalleen.

Hyvä. Ehkä he selviäisivät hengissä vielä hetken.

Karl kääntyi ja potkaisi itsensä eteenpäin, kohti risteystä ja sen oikeanpuoleisen haaran suunnalta vaimeina erottuvia huutoja ja aseiden kalsketta. Onneksi lapiomiehen ruumis ei tukkinut tunnelia; Karlia peräsään kiskoessaan mies oli perääntynyt jo osittain tunneleiden risteykseen.

Luis kahdettuaan ulos ahtaasta tunnelista Karl pyörähti selälleen. Hän suojasi vasenta kylkeään kilvellä ja iski tikarilla oikealta, kuolleen sapöörin jalkojen yli ryömivää vihollista. Mies nosti lapion varren torjumaan iskua, mutta samassa hänen kasvonsa repesivät verimössöksi ja hän lysähti maahan. Johan pudotti laukaisemansa arkebuusin ja ryömi risteykseen Karlin rinnalle.

He nyökkäsivät toisilleen; enempiä ei tarvittu. Johan suojaisi linnoitukseen johtavan tunnelin suuta, ja Karl pyrki pysäyttämään oikeassa haarassa ruotsalaisten kaivantoa kohti etenevät miehet. Kaatuneen sapöörin jälkeen viimeiseksi jäänyt mies huusi varoituksen edellään ryömiville ja potki vimmaisesti kääntyäkseen ympäri ahtaassa onkalossa ennen kuin Karl ennätti hänen kimppuunsa.

Karl kömpi eteenpäin ja iski tikarinsa terän miehen sääreen. Streltsi karjaisi tuskasta, Karl nykäisi tikarin irti ja kurotti upottamaan sen miehen reiteen. Venäjänkielisiä sanoja syytäen sapööri sätki saadaksesen jalkansa pois Karlin ulottuvilta ja huiatoi lapion kärjellä kohti hänen kasvojaan. Karl nykäisi päätään taaksepäin ja naulitsi lapion tunnelin seinämää vasten kilpensä reunalla.

Hän heilautti tikariaan, ja sapöörin kyynärvarteen avautui pitkä haava. Mies ulisi, ote lapiosta kirposi. Hän yritti hinautua kauemmas, mutta seuraava mies tunnelissa tukki tien. Karl syöksyi sapöörin päälle ja tuikkasi kolme pistoa tämän rintaan.

Mies valahti voimattomaksi. Streltsin tukehtuessa omaan vereensä Karl kapusi tämän ylitse. Viimein hän näki paikan, jossa tunneli koh-tasi ruotsalaisten sapöörin kaivaman tunnelin.

Ruumiit miltei tukkivat tunnelin suuaukon, ja taistelu oli jo päättynyt. Ainoa henkiin jäänyt vihollinen Karlin ja tovereiden välissä tuijotti häntä. Kauhistuneiden silmien valkuaiset vain vilkkuivat hämärässä.

Karl nosti kilpensä suojakseen ja uskaltautui vilkaisemaan taakseen. Johan ja kolme nihtiä taistelivat syvemmältä puolustajien tunnelista hyökkäviä vihollisia vastaan, mutta niin ei voinut jatkaa. Ennemmin tai myöhemmin outovalaiset päättäisivät savustaa tunneliin tunkeutuneet piirittäjät. Jos he eivät tahtoneet tukehtua hengiltä, oli peräännyttävä takaisin omalle puolelle ja romautettava puolustajien tunneli.

Karl kääntyi tiensä tukkivan sapöörin puoleen.

Armoa ei anneta.

Karl kohtasi sapöörin katseen, ja samassa mies heittäytyi häntä kohti tikari kädessään.

Armoa oli myös turha odottaa saavansa.

Terä kalahti Karlin kilpeen. Hänen oma tikarinsa sujahti sapöörin vasemman käden ohi ja upposi tämän kaulaan. Karl kiskaisi terän ulos päästääkseen veren valumaan valtoimenaan ja lyhentääkseen vastustajansa kärsimystä.

Hetken Karl huohotti aloillaan. Molemmat ruotsalaisten tunneliin johtavat aukot oli tehty vaarattomiksi, ainakin toistaiseksi. Ruumiskasan takaa hän ei nähnyt, mitä heidän tunnelissaan tapahtui. Jumala paratkoon, hän toivoi, että kaikki räjähteet oli kuljetettu määränpäihinsä. Sapöörit, Karlin miehet ja nihtilippukunta pääsisivät pian perääntymään turvaan ennen räjäytystä.

Mutta Karlilla riitti vielä tekemistä. Hän raahasi surmaamiensa miesten ruumiit takaisin tunnelin risteykseen ja työnsi ne ahtaaseen haaraan, jota pitkin oli alkujaan edennyt. Syvemmältä kolmannesta haarasta kantautui aseiden kalsketta ja ähinää: Johan nihteineen oli edennyt linnoituksesta tulevaan haaraan ja he kamppailivat edelleen outovalaisia vastaan.

Paita kylterin alla oli hiestä märkä, kun Karl viimein sai avattua tien takaisin ruotsalaisten tunneliin. Suu oli rutikuiva, ja sen täytti

mullan musta maku. Helpottuneena hän katseli, kun La Chapellen sapöörit ja näitä suojaavat nihdit ryömivät jo takaisin kohti ruotsalais-ten juoksuhautoja. Yksi nihdeistä vilkaisi sivukäytävään.

”Menkää!” Karl kiiruhti aukolle ja viittoi miehiä jatkamaan matkaansa. ”Pidättelemme heitä. Romautamme käytävän perässämme.”

Miehet nyökkäsivät ja ryömivät vauhdilla eteenpäin.

Karl perääntyi takaisin vihollisen luolan risteykseen. Se oli aiempaa ahtaampi nyt, kun kolmas haara oli tukittu kuolleiden ruumiilla. Hän onnistui juuri ja juuri kääntymään kasvot tovereidensa suuntaan. Johan ja tämän nihti makasivat miltei päällekkäin hövitsmanin pidellessä kilpeä heidän suojanaan ja nihdin ladatessa ja laukoessa muskettia.

”Hövitsman Järnhelm, perääntykää!”

”Kiitos kutsusta”, Johan huikkasi. ”On sitä odotettukin.”

Hövitsman ja tätä seuranneista miehistä ainoa henkiin jäänyt hylkäsivät kaatuneet toverinsa ja vetäytyivät taaksepäin vihollisten edellä. Hämärässä tunnelissakin Karl näki, että veri kasteli Johanin hiha. He kaikki olivat mullan ja vihollisen veren peitossa, mutta hiha oli niin märkä, että haavan täytyi olla Johanissa.

”Pirulaiset eivät luovuta”, Johan huusi. ”Kiskovat kaatuneet ja haavoittuneet taakseen – uusia parveilee esiin kuin kärpäsiä kesällä.”

”Sitten tehdään siitä loppu.” Karl nappasi maasta lapion.

Johanin tummat silmät laajenivat. ”Mutta tunnelihan saattaa –”

”Vaihtoehtoja ei ole”, Karl tokaisi. ”Multa on pehmeää, outovalaisten on helppo kaivaa se pois, mutta sen kuljettaminen ulos kestää. Rukoilkaamme, että saamme hankittua sapööreillemme aikaa perääntyä tunnelista.”

Johan nyökkäsi ja virnisti. ”Onpahan meillä hautakammio valmiina.”

Karl hymähti ja ojensi lapion Johanille, joka välitti sen edessään ryömivälle nihdille. Tämä alkoi tökkiä tunnelin kattoa tukevia lankkuja lapiolla. Jostain miehen toiselta puolen kuului varoitushuutoja, kun multapaakkuja alkoi rapista nihdin päälle. Karl perääntyi muiden

edellä ja noukki vielä palavan kynttilän tunnelin lattialta. Hän nosti sen tunnelin kattoa vasten nähdäkseen, mitä nihdin luona tapahtui. Vihollinen kohotti juuri muskettinsa nihtiä kohti, kun luolan katto äkkiä tömähti alas ja peitti outovalaisen näkyvistä.

Vihollisen eteneminen pysähtyi, mutta vain toistaiseksi. Heillä oli lappioita ja he kaivaisivat tunnelin auki. Karl saattoi vain toivoa, että se veisi aikaa ja Outovan muurien alle kannetut petardit ehtisivät tekemään työnsä.

Perääntyessään muiden edellä Karl pääsi ensimmäisenä ruotsalaisten tunnelille saakka. Johan ryömi esiin hänen perässään, ja heikossa kynttilänvalossa Karl näki miehen kasvoilla riemukkaan virneen.

”Löysin toisenkin lapion! Päästä minut ohitsesi, niin käyn romauttamassa toisen haaran, josta he tulivat läpi.”

Karl nyökkäsi ja perääntyi ruotsalaisten tunneliin, jotta Johan pääsi ryövimään hänen ohitseen ja takaisin kohti toista tunnelin suuaukkoa. Vaikka ruumiit tukkivatkin kohdan, jossa ahtaampi tunneli yhtyi toiseen, olisi vihollisen helppo vetää ne pois tieltään. Johan ryömi Karlin edellä kohtaan, jossa vihollisen lapiomies oli yllättänyt Karlin. Johanin tunkeutuessa tunneliin Karl pysähtyi hetkeksi etsimään pudottaamaansa pistoolia. Kilpensä hän oli hylännyt romahtaneeseen tunneliin, mutta pistoolit olivat arvokkaampia, eikä niitä sopinut ripotella sinne tänne. Hän ei löytänyt pistoolia – luultavasti joku käyttävää pitkin perääntyneistä sapööreistä oli napannut sen mukaansa.

Hän nieli pettymyksensä ja vilkaisi taakseen. Johanin nihti oli myös perääntynyt ruotsalaisten käyttävään saakka mutta hakkasi vielä lapiollaan outovalalaisten tunnelin kattoa tunneleiden yhtymäkohdassa. Karl seurasi Johania ahtaampaan tunneliin, jossa mies rikkoi kattoa. Tunnelin pimeydestä kuului vaimeita huutoja ja lapion mäiskettä multaa vasten, kun Outovan puolustajat kaivoivat tunnelia tyhjäksi. He eivät kuuluneet etenevän kovin nopeasti. Karl ei mahtunut käyttelemään lapiota Johanin rinnalle, joten hän tyytyi valaisemaan miehen työtä kynttilällä. Johanin perääntyessä hitaasti hän perääntyi tämän edellä auttaen tätä löytämään oikean suunnan tunnelin kaartuessa.